

psykoterapi, som en ægyptisk terapeut underkaster en i Cairo boende, fra Europa hjemvendt patient.

Et sindbillede.

De eneste værdier, der betones i »Forbrydelsens element«, er ungdomsbandernes insisteren på ritualets betydning og Fischers desperat smertefulde »I believe in joy«. Og heri ligger selve filmens fundamentale konflikt: Hvis verden virkelig er så kaotisk som den synes at være; består den eneste redning da i at dyrke *ritualet*, der jo har den særlige karakter, at det retfærdiggør sig selv og hviler i sig selv. Eller er der stadig håb om at kunne genoplive *glæden, følelserne og kontakten* til andre mennesker. Kort sagt de gamle humanistiske idealer overfor en primitivistisk, urmenneskelig futurisme. Har humanismen overhovedet mulighed for at overleve i en verden af snavs og kaos; er den ikke blevet en slags udsmykning, en reminiscens, et svaghestegn. Eller kan man kun finde overensstemmelse imellem verden og mennesket ved at dyrke det oprindelige, primitive.

Hvordan kan mennesket være smukt, når verden omkring det er grim. Blødt, når dets omgivelser er hårde?

Det von Trier ønsker at påvise er altså, at kultur og rationalisme blot er en udsmykning af livet, at troen på skønheden, dannelsen og fornuften er et dårligt forsøg på at tilsløre det faktum, at verden hverken er smuk eller har nogensomhelst mening – ihvertfald sådan som vi traditionelt opfatter det.

Derfor tuller Fisher – humanisten – sådan rundt i det våde, mørke Europa.

Hvad foreslår von Trier så som erstatning for de tabte idealer?

Der er unægtelig en del *Macho* i »Forbrydelsens element«. Valget består i *enten* at være et humanistisk følsomt nussehovede, der er ude af trit med sin omverden, *eller* at dyrke og genopdage *fascinationen*; det der har optaget mennesker altid. Styrken og livskraften.

Man går næppe helt fejl, hvis man siger at von Trier foreslår det sidste, men stadigvæk føler en vis nostalgisk tiltrækning af det første – hvilket han utvivlsomt vil benægte hårdnakket. Filmen handler i virkeligheden om hvordan man skal kunne bevare sin følsomhed uden at ende i nedværdiget svaghed. Og slutbilledet af spøgelsesaben som Fisher opdager i et kloakrør har med dette at gøre. Den ægypti-

ske terapeut repræsenterer fornuften, troen på den fundamentalt rationelle løsning af problemerne. Men hele tiden sidder der en abe på hans skulder, symbolet på det instinktivt urmenneskelige. I den storøjede spøgelsesabe er det urmenneskelige og følsomheden begge til stede.

Eftersom Fisher omsider ønsker at blive vækket af hypnosen da han ser spøgelsesaben, kunne det tyde på, at han har set ind i sig selv, ind i Europa og er blevet klar over, at han vitterligt er den sidste af en uddøende race og at livskraften og det urmenneskelige nu må træde til.

Her er det så, at Lars von Trier træder til. Det han foreslår er i virkeligheden at man forener følsomhed og urmenneskelighed i *fascinationen*. Kun på denne måde vil man kunne bevare sin sensibilitet uden at løbe ind i den gode gamle tragedie.

Og det er Lars von Triers mesterkab, at han med sine og Tom Ellings billeder viser hvordan følsomhed kan administreres i 80'ernes Europa.

Jan Kornum Larsen.

FORBRYDELSENS ELEMENT

The Element of Crime. Danmark 1984.

P-selskab: Per Holst Filmproduktion. Med støtte fra Det danske Filminstitut ved konsulent Christian Clausen, ialt kr. 3.487.700. **Ex-P:** Per Holst. **P-ledere:** Per Arman, Susanne Arnt Torp. **P-ass:** Jan Richter-Friis. **Instr:** Lars von Trier. **Instr-ass:** Åke Sandgren, William Quarshie. **2nd unit-instr:** Åke Sandgren. **Manus:** Lars von Trier, Tom Elling. **Efter:** Manuskript af Lars von Trier, Niels Vørsel. **Manus-kons:** Mogens Rukov. **Engelsk oversættelse:** William Quarshie, Steven Wakelam. **Scripter:** Stine Monty. **Foto:** Tom Elling. **Kamera:** Søren Berthelin, Steen Møller Rasmussen. **2nd unit-foto:** Dan Laustsen. **2nd unit-kamera:** Otto Stenov. **Farve:** Eastman. **Lys:** Eg Norre. **Grip:** Otto Stenov. **Klip:** Tomas Gislason/ Ass: Jack Thuesen. **P-tegn:** Peter Højmark. **Rekvis:** Tove Robert Rasmussen, Jeffrey Nedergaard, John Johansen, Peter Grant, Lars Nielsen, William Knuttel. **Kost:** Manon Rasmussen. **Sp-E:** Peter Højmark. **Musik:** Bo Holten. **Sang:** »Der Letzte Tourist in Europa« af Mogens Dam, Henrik Blichman, tysk tekst: Waltrant Andersen, med Sonja Kehler. **Tone:** Morten Degnbol, Henrik Fleischer, Tomas Gislason/ Ass: Peter Engelsen, Iben Haahr. **Makeup:** Birte Christensen. **Medv:** Michael Elphick, Esmond Knight, MeMe Lai, Jerrold Wells, Ahmed El Shenawi, Astrid Henning-Jensen, Janos Hersko, Stig Larsson, Harry Harper, Omano, Lars von Trier, Frederik Casby, Duke Addabayo, Preben Lerdorff Rye, Camilla Overbye, Maria Behrendt, Mogens Rukov, Gotha Andersen, Jon Bang Carlsen, Leif Magnusson. **Længde:** 103 min., 2818 m. **Udl:** Kærne. **Prem:** 14.5.84 – Grand + Royal (Århus) + Scala (Aalborg) + Folketeatret (Odense).

GENSYN MED VENNERNE

Instruktør: LAWRENCE KASDAN

Filmens begyndelse er lige efter bogen. Alex, en rodløs og noget ustadig tresserhippie, har taget sit eget liv. Initialt for hele filmen, krydsklipper den ironisk, hvorledes Alex selv i døden ikke undslipper borgerskabets nålestribede flannelshabit. Alt imens de nærmeste venner trommes sammen til den pompøst iscenesatte begravelse. Vennerne bliver weekenden over hos Harold og Sarah, to fra kliquen som har gjort det godt og i hvis sommerhus Alex boede sammen med sin yngre kæreste Chloe. Således er alle samlet i et stort og overvældende sydstatshus i kolonistil med søjleportal og parklignende omgivelser. Scenen er sat, en kabale er lagt op, men kortenes pålydende værdier må revideres. Der er som bekendt gået femten år siden ungdomsoprørets start. Og for at komme på sporet af ungdommens Arkadien, sætter man fortidens beatmusik på grammofo- nen. Rolling Stones, Procul Harum og Beach Boys skal for en tre dages tid blæse satheden og snæversynet bort fra vennernes udsyn. Al snak og musik synes at rime på et fælles omkvæd, der hedder »husker du« den gang i 60erne. Momentvis gribes man af dårlig samvittighed. Er det nu også den rigtige måde at begrave Alex på? Er vi til en øllet »wake« eller en socialnostalgisk »mindeorgasme« tilsat lidt eksistentiel debat omkring livets meningsløshed og det som ligner? Gennem hele filmen får sådanne spørgsmål lov til at blæse lidt i vinden, der som bekendt ikke giver svar. I mellemtiden ryger man sig skæv, drikker øl og vin og spiser den obligatoriske amerikanske ti-kiloskalkun. Lidt over midten i filmen sker der noget. Nick, gruppens impotente Vietnamveteran og narkopusher, bliver antastet af politiet. Harold, den glade giver, familiefar med stort f og dog børsalkulerende småkapitalist, redder ham ud af miseren ved at optræde som lokalboss og ven med politiet. Et eklatant

brandudsalg af værdier og idealer fra den gang, ordensmagten skød på demonstrerende studenter ved de amerikanske universiteter. Et opgør mellem Nick og Harold skimtes. Men filmen træder hurtigt gnisterne ud og skubber sine personer ind i fjernsynsstuen for at se amerikansk fodbold. Og så er det blevet sidste aften. Og de få og heldige kan se frem til at få indfriet de seksuelle ønsker, som ikke blev opfyldt i fortiden.

»Gensyn med vennerne« er ikke en typisk ensemblefilm fra Hollywood. Den mangler totalt de dramatiske opgør og orddueller omkring tredje akt, man så tit har overværet i slige gruppefilm. Filmen er faktisk flere gange på grænsen til det kedelige. Hvilket må siges at være atypisk for en mand som Kasdan, som slog sit navn fast som manuskriptforfatter til to »stjernerkrigsfilm« og den hårdtslående »Jagten på den forsvundne ark«. Her er meget lidt rapt klippet handling, endsige saftige seksuelle detaljer – som der fx. var i Kasdans debut som instruktør, »Body Heat«/»Høj Puls«. Så selvom den danske titel smager af de popcorn- og pettingfilm med masturbationsfantasi og tressernostalgi, man byder nutidens ungdom i de små kinoer omkring Rådhuspladsen, må man indstille sine forventninger på noget helt andet. Man bør i stedet understrege at den amerikanske originaltitel – »The Big Chill« – kan oversættes med den store nedkøling eller nedfrysning. Ja, at »chill« på gangster-

engelsk også betyder død eller nedtur.

Og vi er så afgjort på nedtur. Indirekte sættes 60ernes ideer og værdinormer koldt og kynisk op mod klakens syv medlemmer, sådan som de er blevet i begyndelsen af firserne: Den progressive forsvarsadvokat Meg har forvandlet sig til ejendomsmægler med stræbermappe fra Gucci, fuld af frustration over ikke at være blevet hustru og mor. Den alternative skuespiller med off-Broadwayambitioner Sam er blevet til strømnetet matinéhelt i en kommerciel tv-serie. Den kompromisløse journalist Mick med »muckraker«-drømme er havnet på et blad i SE&HØR-klassen. Joggingpostlen Harold er i fuld færd med at folde sig ud i selskab med big business. Gruppens ombejlede og uforløste skønhed Karen overlever i sit golde, men velbjærgede ægteskab ved at skrive digte til skrivebordsskuffen. Og Nick, narkopusher på social deroute, hutler sig igennem på sit kroniske selvhad. Bidsk vrængende af de andre og deres kompromiser, uden egentlig at byde på noget andet end diffus flippethed og modløs fastholden af de mere skæve sider af ungdomsoprøret. Og Sarah, som bag sin lykkeombruste facade som hustru og læge, er sjæleligt nedfrosset i minderne om en hidsig, men kort affære med Alex, spørger ud i sit køkken på størrelse med en busterminal: »Var det hele kun en modesag?« Ingen svarer hende.

Det gør filmen sådan set heller ikke. Selvom den selvfølgelig kommer med nogle bud og kommentarer til hele denne historiske og sociale omkalfatring.

Og hermed er vi fremme ved, hvor-

for filmen i sidste ende forbliver en halvgod film. Den ved ikke rigtig hvad den vil med disse mennesker, den har lukket inde i et stort hus. Den giver sig aldrig tid til at definere effektivt, hvad disse syv mennesker egentlig havde til fælles i fortiden. Havde det ikke været for kvinderne, kunne det godt være forhenværende soldaterkammerater, som var sammen på træf. Den gennemnarkotiserede Nick peger ganske vist den sidste aften på, at de i virkeligheden ikke rigtigt kendte hinanden i sin tid. Men filmen følger ikke dette fortræffelige spor op til en gennemgribende revision af gruppens kollektive fortætning. Ligeledes er de værdinormer som filmen påstår er blevet nedfrosset, aldrig defineret ordentligt. Okay, vi har alle en anelse om, hvad 60erne står og stod for. Men ungdomsoprøret, de glade 60ere og tidlige 70ere, kan dårligt betragtes som en helstøbt og afgrænset periode med en præcis og klar referenceramme. I USA fx. bestod 60ernes protestbevægelse af mange sammenrend, fra hippiede syrehoveder på Vestkysten til aktive politiske studenterbevægelser ved nær sagt alle undervisningssteder i Amerika. Skal man pege på fællestræk ved alle disse bevægelser, må det være at særligt de sociale mellemlag fra kyst til kyst kom til orde og tegnede den markante profil. Fra Woodstock til Vietnamdemonstrationerne. Men heller ikke dette siger ret meget. Og netop derfor skuffer filmen ved aldrig at lade det blive til andet end anelser omkring disse menneskers baggrund. Dette er ikke hentet frem for at prædike »tresserchauvinisme«. Det er mere end i orden at gøre op med den nære fortid.

Jobeth Williams, Kevin Kline, William Hurt og Glenn Close i »Gensyn med vennerne«

Bare det bliver gjort ret og rimeligt. Og her snyder filmen. Derved udleveres tresser-generationen i virkeligheden til flad hvad-sagde-jeg-latter. Man lefler præcis for de folk, som evindeligt synger med på omkvædet! At først er man så forfærdelig rød, siden spiser man kager til kaffen foran fjernsynet, forstenet i selvtilfreds borgerlighed.

På den anden side forsøger filmen også til tider at være en sød og sjov film om en flok mennesker samlet til mad og drikke + overnatning. Men heller ikke her fænger den. Man kunne tænke sig lidt satirisk udlevering omkring det at et selvmord sætter lidt liv i kludene. Men Alex' død skal absolut inhaleres med alvor. Og de komiske pudsigheder, som filmen virkelig hist og pist ruller op, bliver straks slået ihjel med en eksistentialistisk hammer. Næ, så lykkedes det langt bedre for John Sayles med hans debutfilm fra 80 - *The Return of the Secaucus Seven* - Det var den gang i tresserne. Drejet på et legendarisk lavt budget - 60.000 dollars (!) - med totalt ukendte skuespillere i rollerne var det et noget bedre bud på en film om dem som var unge for 15-20 år siden. Her var en film som var gennemstrømmet af varme og forståelse, ja også af kærlig ironi og indsigtfuld kritik. Uden at nærme sig kold udlevering, som Kasdans film faktisk er på nippet til.

Alligevel med disse indvendinger i mente er Kasdans film seværdig. Filmen slår ned på typiske træk ved denne noget forkælede generation. Den viser diskret, men alligevel mærkbart, hele den betydning børn har fået for disse mennesker i slutningen af 30'erne. At børn - og mangel på samme - visse steder er gået hen og blevet en art besættelse og substitut for politisk engagement og solidarisk handling. Børn spiller interessant nok en stor rolle i filmen, men optræder næsten kun gennem snak, aldrig som personer. Ligeledes viser Kasdan, hvordan disse halvunge i mediebevindst narcissisme er nået der ud, hvor man kun kan være naturligt ærlig og åben, når man agerer i selviscenesatte talk-show-agtige seancer foran hjemmets videorecorder.

Og endelig kan man nyde William Hurts facetterede og suveræne arbejde med sin rolle som den pseudohemingwayske, krigsveteran Nick. Og mere sig indforstået over figuren Sam, som i Tom Berengers fortolkning bliver en herlig parodi på den nye macho-helt Tom Selleck og hans »Magnum«-tv-serie. Til gengæld er Kevin Kline

skuffende upræcis i sin udlægning af Harold. En skikkelse som Kline gør uspændende i sin misforståede opfattelse af ham som blød mand med hjerte af guld og potens af stål. Resten er nydeligt skuespilleri i alle roller, som fra en mønsterafgangsklasse fra Actors Studio.

Men alt i alt ikke en film, som decideret bekræfter Kasdans talenter som filminstruktør. Han klarer sig langt bedre når han som i sin fortræffelige debut - den James M. Cain-agtige thriller *Body Heat/Høj puls* - har en solid genre-tradition at stive sin instruktion af med. På den anden side kan man måske aflæse filmen som en ny strømning fra gulddrengeklubben i Hollywood. At man uden at give afkald på det markedsførte og professionelle skær så småt er ved at fjerne sig fra galaktisk isenkram og ha-stemte ramsjangfilm. Og pø om pø nærme sig film om mennesker, som går i blødt tøj og ikke taler computersprog? Såfremt skal meget være tilgivet i »Gensyn med vennerne«. Det første skridt er som bekendt det sværeste.

Bo Tao Michaëlis.

GENSYN MED VENNERNE

The Big Chill. USA 1983.

P-selskab: Carson Productions Group, Ltd. For Columbia. **Ex-P:** Marcia Nasatir, Lawrence Kasdan. **P:** Michael Shamberg. **As-P:** Barrie M. Osborne. **Instr:** Lawrence Kasdan. **Instr-ass:** Michael Grillo, Stephen Dunn, Dan Heffner. **Manus:** Lawrence Kasdan, Barbara Benedek. **Foto:** John Bailey. **Kamera:** Lou Barlia. **Farve:** Metrocolor. **Klip:** Carol Littleton. **P-tegn:** Ida Random. **Dekor:** George Gaines, Tim Donelan, Gary Kudroff, Michael Higelmire. **Rekvis:** Rick Young. **Kost:** April Ferry. **Sp-E:** Larry Cavanaugh. **Sange:** »You Can't Always Get What You Want« af Mick Jagger, Keith Richards; med The Rolling Stones; »A Natural Woman« af Gerry Goffin, Carole King, Jerry Wexler, med Aretha Franklin; »Good Lovin'« af Rudy Clark, Arthur Resnick, med The Rascals; »In the Midnight Hour« af Wilson Pickett, Steve Cropper, med The Rascals; »When a Man Loves a Woman« af Calvin H. Lewis, Andrew Wright, med Percy Sledge; »Wouldn't It Be Nice« af Tony Ascher, Brian Wilson, med The Beach Boys; »Quicksilver Girl« af Steve Miller, med The Steve Miller Band; »The Weight« af Jaime Robbie Robertson, med The Band; »Bad Moon Rising« af John C. Fogerty, med Creedence Clearwater Revival; »Gimme Some Lovin'« af Steve Winwood, Muff Winwood, Spencer Davis, med Spencer Davis; »Tell Him« af Bert Russell, med the Exciters; »Joy to the World« af Hoyt Axton, med Three Dog Night; »Ain't Too Proud to Beg« af Eddie Holland, Norman Whitfield, med The Temptations; »My Girl« af William Robinson Jr., Ronald White, med The Temptations; »My Girl« af William Robinson Jr., Ronald White, med The Temptations; »I Second That Emotion« af William Robinson Jr., Alfred Cleveland, med Smokey Robinson and The Miracles; »Tracks of My Tears« af Warren Moore, William Robinson Jr., Marvin Tapplin, med Smokey Robinson and the Miracles; »I Heard It Through the Grapevine« Norman Whitfield, Barrett Strong, med Marvin Gaye; »A Whiter Shade of Pale« af Keith Reid, Gary Brocker, med Procul Harum. **Tone:** Gene S. Cantamessa, Donald O. Mitchell. **Titel:** Kline, Kevin O'Con-

nell, Patrick Drummond, Robert Grieve, Dennis Drummond, Michael Tomack.

Medv: Tom Berenger (Sam), Glenn Close (Sarah), Jeff Goldblum (Michael), William Hurt (Nick), Kevin Kline (Harold), Mary Kay Place (Meg), Meg Tilly (Chloe), Jobeth Williams (Karen), Don Galloway (Richard), James Gillis (Præst), Ken Place (Politimanden Peter), Jon Kasdan, Ira Stiltner, Jacob Kasdan, Muriel Moore, Meg Kasdan, Patricia Gaul.

Længde: 105 min., 2865 m. **Censur:** Rød. **Udl:** Columbia-Fox. **Prem:** 15.3.84 - Dagmar.

JAMES DEAN LÆNGE LEVE

Instruktør: ROBERT ALTMAN

Stedet: Et fortidslevn af en støvet Five-and-dime Store i byen McCarthy i Texas.

Tiden: 30. september 1975. En intet-sigende, tilfældig varm dag, undtagen for de ægte fans af James Dean, der straks vil vide at det er 20-års dagen for hans død.

En lille håndfuld medlemmer, kaldet *disciple*, af den lokale James Dean fan-club afgav for 20 år siden det højtidelige løfte at de ville mødes på denne dag i 1975 i deres gamle tilholdssted, the Five-and-dime, for at mindes deres afdøde idol. To af disciplene har aldrig forladt byen: den rapkæftede, storbarmede Sissy (Cher, der som del af »Sonny & Cher« selv har prøvet livet som idol) og den museagtige Mona med de røde øjne og de tørre læber (Sandy Dennis er som skabt til rollen). De to arbejder stadig i The five-and-dime sammen med forretningens indehaverske, Juanita (Sudie Bond). Udefra kommer tre andre. Først to piger med de sydstatsklingende navne Edna Louise (Martha Heflin), der har fået en masse børn, og Stella Mae (Kathy Bates), der har skrabet en masse penge sammen. De er dog kun bipersoner i dramaet. Hovedpersonerne er Mona og Sissy og så den sidste person, der dukker op i The-five-and-dime: en mystisk kvinde (Karen Black) som ingen rigtig kan kende igen. Ved hjælp af det